
[B] **OP ZOEK NAAR EEN EMOTIE. “EN DAN, ALS IK WEG BEN” VAN GUIDO VAN HEULENDONK**

Met zijn in het najaar van 2014 verschenen *En dan, als ik weg ben* publiceerde Guido van Heulendonk zijn achtste roman. Daarnaast verschenen er van hem twee verhalenbundels en een novelle. De roman *Paarden zijn ook varkens* uit 1995 werd een jaar later bekroond met de Gouden Uil. Soms betekent de toekenning van een van de drie grote commerciële prijzen in ons taalgebied de doorbraak voor een auteur, maar bij Van Heulendonk (pseudoniem van Guido Beelaert, 1951) lijkt dat niet het geval. Sterker nog: hij mag dan in Vlaanderen met regelmaat optreden, in Nederland is hij een zo goed als onbekende schrijver, die niettemin wordt uitgegeven door de respectabele Arbeiderspers.

Van Heulendonk verdient beslist een groter lezerspubliek. Zijn romans zijn zorgvuldig en vaak listig gecomponeerd. Hij weet de lezer regelmatig op het verkeerde been te zetten door zijn flashbacks en diverse verhaallijnen, die vaak leiden tot een nogal onverwachte apotheose. Hij is een nauwgezet observator van het menselijk verkeer, maar in tegenstelling tot veel van zijn collega's waagt hij zich zelden aan direct weergegeven relatieproblemen, liefdesscènes of maatschappelijke aanklachten. Bij Van Heulendonk wordt alles wat wordt waargenomen gefilterd weergegeven. Dat noopt de lezer tot zorgvuldig lezen en herlezen, de kleinste details zijn vaak veelbetekenend. Op diverse sites met besprekingen door scholieren worden zijn boeken als “moeilijk” getypeerd. Mooi, dat wel, maar ook moeilijk.

In *En dan, als ik weg ben* (de mysterieus aandoende titel verwijst naar een regel uit de Beatlessong ‘All My Loving’) volgt Van Heulendonk drie personages in alternerende hoofdstukken. De ietwat anaal gefixeerde Reinoud heeft zijn vrouw verloren bij een ongeluk, hij brengt zijn uren vaak

door in bar de Groene Hoed, waar hij wat wezenloze gesprekken voert met de eigenaar. Angelo, een jonge, afgestudeerde filosoof, werkt om zijn geld te verdienen als vakkenvuller in een supermarkt en onderhoudt een turbulente relatie met Tonia, een vrouw die zijn moeder had kunnen zijn. In het tweede hoofdstuk wordt de lezer geconfronteerd met Eleonora (de naam ook met dank aan de Beatles), die alleen in Vlaanderen is achtergebleven nu haar vriend en vakgroepvoorzitter Jonathan voor vier maanden in San Francisco verblijft om gastcolleges te geven.

Het is deze Eleonora, voortdurend laverend tussen haar fysieke lust voor de oudere Jonathan-opafstand en de herinneringen aan haar tedere, vroegere Marokkaanse geliefde Younes, om wie de roman in essentie draait. Uit pure verveling tikt zij op YouTube het woordje *love* in en wordt zo geconfronteerd met het door Paul McCartney geschreven nummer 'All Ly Loving', gezongen tijdens een tournee in de Verenigde Staten in 2002. Het nummer brengt haar weer thuis: haar vader was een serieuze fan van de Beatles, meer van McCartney dan van John Lennon, bedenkt ze tot tevredenheid. Tijdens het nummer zoomt de camera in op een man, "een dertiger of veertiger met onopvallend gezicht en een ringbaard", die door het nummer in trance raakt. "Hij opent [zijn ogen] weer bij *'Tomorrow I'll miss you'*, kijkt even naast zich als om te checken of er iemand op hem let, en barst in tranen uit." Eleonora, "heilige van al de eenzame mensen", raakt hevig geïntrigeerd door deze beelden, spoelt ze steeds weer opnieuw af, alsof ze bezig is aan een van haar wetenschappelijke onderzoeken: "Wat bracht deze proefpersoon tot dit gedrag? Hoe interfereerde de setting met zijn gevoelens? Was zijn emotionaliteit authentiek, of een affectierespons op omgevingsfactoren?"

In de ruim twintig, korte hoofdstukken die op deze scène volgen, leven de weduwnaar Reinoud en de gepassioneerde Angelo hun ogenschijnlijk banale leven. Reinoud realiseert zich dat hij hoognodig zijn schoonouders moet opzoeken, die nog altijd verdoofd zijn door het verdriet om het verlies van hun dochter. Angelo ergert zich voortdurend aan zijn vurige, maar domme oudere liefde en verlustigt zich aan de aantrekkelijke vrouwelijke tandarts Thaïs, die doet alsof ze niets merkt. Alleen Eleonora

geeft zich rekenschap van wat ze doet en denkt. Ze mengt herinnering en begeerte van nu (met de dildo die ze van Jonathan heeft gekregen om het gemis van hem te compenseren) en van vroeger, met haar Marokkaanse minnaar, die misschien wel beter bij haar paste, dan de ongrijpbare en eigenzinnige vakgroepoude.

Het knappe is dat Van Heulendonk niets uitlegt, zijn hoofdpersonages leven bij fragmenten, die ze niet aan elkaar willen of kunnen plakken. Ze zoeken naar een kern, een houvast in hun bestaan, maar dat lukt hen niet. Geliefden zijn overleden, verdwenen, ver weg. Elke stap die ze zetten, lijkt een stap op het water in plaats van op vaste grond. Ze zijn dolend, ze zijn op zoek naar een emotie, naar een echte authentieke ervaring die hen doet beseffen dat ze werkelijk leven. Eleonora heeft die sensatie gezien en begrepen, maar de beelden van de man in trance van het filmpje blijven voor haar een observatie die ze niet kan duiden. Is ze depressief? Haar geliefde Jonathan heeft haar uitgelegd dat depressieve mensen vaak lijden aan een Overalgemeen Autobiografisch Geheugen. De tobbers kunnen algemene zaken gemakkelijk oproepen, maar authentieke, persoonlijke ervaringen blijven "in de kast".

"Met hoeveel verleden werd je geconfronteerd als je een oude film over het verleden bekeek?", vraagt Eleonora zich af als ze steeds onzekerder wordt over de echtheid van haar liefde voor Jonathan en de zijne voor haar. Is alles gespeeld, onecht? Ze blijft zich prangende vragen stellen: "In welk metaverleden kwam je terecht als je later aan dat moment van bekijken terugdacht, zoals zij nu? Wat voor soort herinneringen waren dat?"

Aan het eind van Van Heulendonks intrigerende roman stellen de drie hoofdpersonages een identieke daad. Zij boeken eenzelfde vlucht naar een eendere bestemming: San Francisco. Voor een ander leven? Een authentiek bestaan? Een antwoord op vragen uit het verleden? Dat laat Van Heulendonk, terecht, in het midden: "Er kraakte iets, in de buik van het vliegtuig. Als ijs dat – eindelijk – de zee bereikt."

En dan, als ik weg ben is wederom een fascinerende roman van Guido van Heulendonk, een schrijver die beslist een groter lezerspubliek verdient. Hij schrijft beheerst en zorgvuldig, maar beladen en met een scherp oog voor details die bij de

lezer blijven natrillen. Zijn romans zijn variaties op één thema: in hoeverre bepaalt het (nood)lot het handelen van mensen? Is toeval wel werkelijk toeval, of de vaste hand van de schrijver die leidt tot een ontknoping? Om deze veelomvattende vragen gaat het in het hechte, bijzondere oeuvre van Guido van Heulendonk.

DAAN CARTENS

GUIDO VAN HEULENDONK, *En dan, als ik weg ben*,
De Arbeiderspers, Amsterdam, 2014, 198 p.
